

Vlaanderen
is erfgoed

2024

JAARVERSLAG

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

onroenderfgoed.be

Voorwoord

Beste lezer

2024 had voor het agentschap Onroerend Erfgoed 'twee gezichten'. Aan de ene kant was dit jaar het 'sluitstuk' van de beleidsperiode 2019-2024 en dus ronden we een aantal projecten en initiatieven af. Om het in toepasselijke termen voor onroerend erfgoed uit te drukken: we leverden een aantal werven op, zoals de evaluatie van het beschermde bestand, het energieadvies onroerend erfgoed, het bestemmingsprofiel voor parochiekerken, de vaststelling van de inventaris bouwkundig erfgoed, de erkenning van het eerste Vlaamse Erfgoednetwerk, enzovoort. Je leest er verder in dit jaarverslag meer over.

Aan de andere kant richtten we in 2024 onze blik resoluut vooruit, niet alleen op de nieuwe beleidsperiode, maar zelfs al een stuk verder in de toekomst. We leven namelijk in een maatschappij die constant verandert. En zo veranderde over de jaren heen ook ons denken over erfgoedzorg. Het werd tijd om vooruit te kijken en na te gaan waar we naartoe willen. Achter de schermen in het agentschap werkten we in 2023 onze toekomstvisie 'Zorgen voor begeestering' uit. In april 2024 brachten we de brede erfgoedsector samen voor een tweedaagse Onroerenderfgoedsummit om mee na te denken over de toekomst van onroerenderfgoedzorg en de rol van ons agentschap daarin. Het resultaat was verbluffend: de hele erfgoedsector schaarde zich achter de nieuwe visie, hielp ze mee uitdiepen en engageerde zich om enthousiast mee te werken aan die begeestering. Dat biedt alleszins een uitstekend vertrekpunt voor de nieuwe beleidsperiode. 'Zorgen voor begeestering' was dan ook de rode draad in ons memorandum. En dat vond zijn vertaling in 'Fier op dat van hier', de beleidsnota 2024-2029 van de nieuwe Vlaamse minister van Onroerend Erfgoed.

In dit jaarverslag nemen we je graag mee langs ons boeiend parcours in 2024. Veel leesgenot!

Peter De Wilde

Administrateur-generaal agentschap Onroerend Erfgoed

Zorgen voor
begeestering

6-9

COLOFON

TITEL Jaarverslag Onroerend Erfgoed 2024
REEKS Jaarverslagen Onroerend Erfgoed nr. 1
EINDREDACTIE Emma Klein en Sylvie Van de Waeter
GRAFISCHE VORMGEVING Yellow Submarine
JAAR VAN UITGAVE 2025

Een uitgave van agentschap Onroerend Erfgoed,
Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid,
Beleidsdomein Omgeving
Published by the Flanders Heritage Agency,
Scientific Institution of the Flemish Government,
policy area Environment

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER Peter De Wilde
OMSLAGILLUSTRATIE Kerk van Bel,
Copyright: agentschap Onroerend Erfgoed

agentschap Onroerend Erfgoed
Koning Albert II-laan 15 bus 236 1210 Brussel
T +32 2 553 16 50
info@onroerenderfgoed.be
www.onroerenderfgoed.be

Dit werk is beschikbaar onder de Modellicentie Gratis Hergebruik v1.0.
This work is licensed under the Free Open Data Licence v1.0.
Dit werk is beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding
4.0 Internationaal-licentie.
Bezoek <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>
om een kopie te zien van de licentie.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0
International License. To view a copy of this license,
visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.
<https://doi.org/10.55465/FVHV4631>

ISSN 3041-6604
D/2025/3241/082

Onderzoek & cijfers

30-33

Onze successen in 2024

10-29

INHOUDSTAFEL

Zorgen voor begeestering **6-9**

Onze successen in 2024

Een blik op erfgoed **12-20**

Samen onroerend erfgoed
koesteren **21-25**

Een staalkaart voor
toekomstige generaties **26-29**

Onderzoek & cijfers **30-33**

Agentschap Onroerend Erfgoed
tot uw dienst! **34**

Agentschap
Onroerend
Erfgoed
tot uw dienst

34

ZORGEN VOOR BEGEESTERING

In 2023 presenteerden we ons toekomstbeeld 'Zorgen voor begeesting'. In 2024 maakten we het beeld concreter door een missie met ambities te formuleren. En dat wilden we samen met de sector doen.

Daarom nodigden we op 22 en 23 april 2024 een heleboel experts en stakeholders uit de sector en daarbuiten uit voor een participatieve tweedaagse tijdens de Onroerenderfgoedsummit. Samen werkten we concrete toekomstverhalen uit, brainstormden we over hoe samenwerking kan bijdragen tot het verwezenlijken van die toekomstbeelden en gingen we dieper in op vragen die ertoe doen om de nieuwe visie waar te maken. Tussendoor was er uiteraard ruimte voor netwerking en ontspanning op de prachtige Bijlokesite in Gent. Met **het magazine 'Samen zorgen voor begeesting'** kan je de volledige tweedaagse herbeleven.

Met die input werkten we aan **ons Memorandum**, waarmee we de grote uitdagingen voor de toekomst samenvatten in aanbevelingen voor de nieuwe beleidsperiode. De input uit de summit en het memorandum voeden **ons Toekomstkompas**. Dat kompas legt uit waarom we als organisatie doen wat we doen en wat we willen bereiken. Het wijst ons agentschap en al onze medewerkers de juiste koers. Een koers die we samen met al onze partners willen varen.

ONZE MISSIE

ZORGEN VOOR EEN GEMEENSCHAP BEGEESTERD DOOR ERFGOED

VOOR ONS IS DAT

Een gemeenschap waar erfgoed
een begeisterende kracht is,
een bron van betekenis.

.....

Een gemeenschap waar erfgoed zorgt
voor verbinding en erfgoedzorg maatschappelijk ingebed is.

.....

Een gemeenschap waar erfgoed
een meerwaarde biedt en een hefboom is
voor maatschappelijke ontwikkelingen.

VOOR DIE MISSIE GAAN WE VOLOP DE KOMENDE JAREN!

ONZE SUCCESSSEN IN 2024

Een blik op erfgoed

Onroerend erfgoed heeft het potentieel om een gemeenschap te begeisteren en tot actie aan te zetten. Zo wordt erfgoed een meerwaarde voor de leefomgeving als anker, motor en inspiratiebron voor ontwikkelingen en waardecreatie. Daartoe vertellen we begeisterende verhalen en tonen we inspirerende realisaties. We maken ons erfgoed klaar voor de toekomst en zichtbaar, met aandacht voor duurzaamheid!

We maken ons erfgoed klaar voor de toekomst.

In de zorg voor onroerend erfgoed sta je er niet alleen voor. Wij staan erfgoedzorgers bij met persoonlijk advies, maar zij kunnen ook een beroep doen op financiële ondersteuning. Elk jaar zetten erfgoedzorgers zich met man en macht in voor het goede beheer van ons erfgoed. Hiernaast zie je enkele voorbeelden.

Herbestemming kloostersite Donkakker in Meer (Hoogstraten): een knap staaltje samenwerken

De restauratie en herbestemming van de **kloostersite Donkakker** is een succesvol project van vzw Klooster Meer, samen met aNNO architecten en Woonmaatschappij De Noorderkempem. Deze historische site, met vijf beschermde gebouwen in neo-Vlaamse renaissancestijl, is omgevormd tot een levendig dorpsplein met publieke functies en zeventien sociale woningen. Het project combineert respectvolle restauratie met hedendaagse architectuur, waarbij erfgoed en gemeenschap centraal staan.

Vijftien jaar lang werkte vzw Klooster Meer samen met meer dan twintig partners. Dit initiatief illustreert de kracht van burgerparticipatie in erfgoedzorg en biedt een inspirerend model voor duurzame herbestemming en circulaire economie. De transformatie van de kloostersite toont hoe erfgoed een verbindende rol speelt

binnen de gemeenschap. In 2023 was dit project dan ook een van de laureaten van de Europa Nostra Award en in 2024 won het de Renaat Braem publieksprijs. Het initiatief geldt als mooi voorbeeld voor de versterking van buurten en dorpskernen met erfgoed als hefboom. In 2024 werd aan de afwerking van het project gewerkt, wellicht zal de volledige voltooiing in 2025 volgen. Het agentschap Onroerend Erfgoed ondersteunde dit project met verschillende erfgoedpremies en adviseerde de opmaak van een beheersplan.

Een ware metamorfose van het gemeentehuis in De Haan

Het **gemeentehuis van De Haan**, gelegen in de **historische villawijk De Concessie**, kreeg een grondige restauratie. Vochtproblemen, betonrot en verouderde restauratietechnieken maakten een restauratie noodzakelijk. Dankzij een subsidie van 2,27 miljoen euro werd het dak vernieuwd, de galerij hersteld en werden de gevels opnieuw gepleisterd en geschilderd.

Tijdens de werken koos de gemeente voor duurzaamheid: oorspronkelijk schrijnwerk werd zorgvuldig gerestaureerd en voorzien van dubbel glas in plaats van volledige vervanging. Historisch verantwoorde kleuren gaven het gebouw opnieuw uitstraling.

Deze restauratie is een inspiratiebron voor andere eigenaars binnen De Concessie. Het beheersplan 2022-2036 ondersteunt hen met financiële tussenkomsten en advies. Zo blijft het unieke dorpsgezicht behouden en worden inwoners trotse ambassadeurs van hun erfgoed.

Ontsluiting en leesbaarheid voor de unieke 12de-eeuwse burchtsite van Kessenich

De 12de-eeuwse **burchtsite van Kessenich**, samen met de Sint-Martinuskerk beschermd als monument, is een uniek erfgoed in Limburg. Het is een zeldzaam voorbeeld van een castrale motte met een opperhof en neerhof, ooit het toneel van militaire en economische activiteiten.

Dankzij het landinrichtingsplan 'Kessenich in Zich(t)' van de Vlaamse Landmaatschappij, de gemeente Kinrooi het agentschap Onroerend Erfgoed is de site opnieuw

beleefbaar. Na stabilisatie van de motte en de grafkapel Michiels werd een nieuwe trap naar de top van de heuvel geplaatst. Bovenaan verwijst een moderne constructie subtiel naar de historische burcht.

De omgeving is autoluw gemaakt en kreeg een groene herinrichting. De Gaard werd een parkje, het kerkhof kreeg meer groen en de Bergplaats werd een sfeervolle evenementenlocatie. Zo blijft het rijke verleden van Kessenich zichtbaar voor toekomstige generaties.

Drie grote meerjarenprojecten konden in 2024 rekenen op een erfgoedpremie:

In **Aalst** is de eindfase van de restauratie van de **Sint-Martinuskerk** bijna in zicht. In deze kerk, een stijlvoorbeeld van de Brabantse gotiek, zijn een groot aantal kerkschatten te ontdekken waaronder een sacramentstoren uit het begin van de 17de eeuw en de Sint-Rochusschilderijen van Pieter Paul Rubens die beschermd zijn als topstuk van religieuze 17de-eeuwse kunst. Het 18de-eeuwse orgel van de bekende Gentse orgelbouwer Pieter Van Peteghem zal na restauratie weer klinken zoals in 1763. Het gehele interieur, inclusief de kerkschatten, zal tegen 2027 gerestaureerd zijn. Het stadsbestuur kan dankzij een meerjarige overeenkomst rekenen op een restauratiepremie van 17,8 miljoen euro.

AALST - SINT-MARTINUSKERK

LEPER - BELFORT EN DE LAKENHAL

In **leper** kan de restauratie van het **belfort en de lakenhal** een volgende fase ingaan. Dankzij een vijfjarensubsidie wordt de volledige buitenschil van het monument gerestaureerd. Het stadsbestuur van leper kan rekenen op een erfgoedpremie van in totaal 8,7 miljoen euro om een van de belangrijkste gebouwen van leper te restaureren. Het leperse **belfort** en de **lakenhal** waren in de dertiende eeuw één van de meest indrukwekkende burgerlijke gebouwen van Europa. En ook vandaag nog is het belfort samen met de Menenpoort het icoon van de stad. Dankzij de totaalrestauratie zal dit unieke monument dat de wederopbouw van ons land na de Eerste Wereldoorlog symboliseert opnieuw schitteren.

In **Lier** belandt de restauratie van de **Sint-Gummarussite** in een finale fase. De geschiedenis van de stad Lier is onlosmakelijk verbonden met de geschiedenis van Gummarus en de **Sint-Gummaruskerk**. Het monument is een mooi bewaard voorbeeld van Brabantse gotiek en bevat een van de belangrijkste ensembles van glasschilderkunst in Vlaanderen uit de 15e en 16e eeuw. De kerk, het Heilige Geest Godshuis en de Sint-Pieterskapel vormen samen de Sint-Gummarussite. De stad Lier kan voor de restauratie van de historische site rekenen op een restauratiepremie van 8,5 miljoen euro.

LIER - SINT-GUMMARUSKERK © MICHAEL VAN CRAEN

Voor wie grote werken plant aan beschermd onroerend erfgoed is er de **erfgoedpremie via oproep**. In 2024 focuste de oproep zich op het herbestemmen van onroerend erfgoed naar een woonfunctie. We gingen op zoek naar projecten die duurzaam wonen en slim omgaan met energie ondersteunen. Ook projecten waarbij geëxperimenteerd wordt met nieuwe en innovatieve woonvormen hadden een streepje voor. In totaal werden 25 preselectiedossiers voorgelegd aan een jury. De Vlaamse minister voor Onroerend Erfgoed selecteerde na advies van de jury **twintig dossiers voor een totaal premiebedrag van 8.147.201,30 euro**. Deze preselectiedossiers kunnen nu door de initiatiefnemers worden omgezet in volwaardige premiedossiers. Eenmaal inhoudelijk goedgekeurd, kunnen in 2025 de bijhorende erfgoedpremies worden toegekend en kunnen de werken starten.

Van brandweerkazerne naar comfortabele woning

De restauratie en herbestemming van de oude brandweerkazerne aan Park Spoor Noord in Antwerpen is een van die projecten. De bedoeling van projectontwikkelaar Heem is om het comfort van een moderne woning aan te bieden in een volledig gerestaureerde brandweerkazerne. Tegelijkertijd zet het project in op duurzaamheid door het gebruik van energiezuinige technologieën en een doorgedreven isolatie. De werken starten in de zomer van 2025.

Sinds 2020 digitaliseren we historische foto's en maken deze toegankelijk voor iedereen. Zo ontsluiten we een indrukwekkende collectie van meer dan 200.000 foto's uit onze buitendienst in West-Vlaanderen via de **Beeldbank** én koppelen we die maximaal aan een erfgoedobject of thema uit de **Inventaris Onroerend Erfgoed**.

De zorgvuldige verwerking maakt dat deze kostbare bronnen aan informatie voor iedereen doorzoekbaar zijn in de Beeldbank, via de Inventaris Onroerend Erfgoed én via de informatielaag Beeldbank in het **Geoportaal**.

In 2024 keurden we een beheersprogramma goed voor het als varend erfgoed beschermde **motorjacht Napoleon**. Dit schip is onder beheer van de Stichting M.S. Napoleon. Het programma kwam tot stand in nauwe samenwerking en voorziet in de restauratie en de erkenning als opengesteld varend erfgoed. Geïnteresseerden zullen de werkzaamheden op de werf kunnen volgen. Na de restauratie wil de Stichting M.S. Napoleon het schip ook ter beschikking stellen van andere verenigingen.

Herbestemmen van beschermde kerken

is een essentieel middel om historisch en cultureel erfgoed te behouden in een tijd waarin kerkgebouwen steeds minder vaak voor religieuze doeleinden worden gebruikt. Een herbestemming voorkomt verwaarlozing en sloop, en zorgt ervoor dat de geschiedenis van het gebouw en de omgeving zichtbaar blijft voor toekomstige generaties. We ontwikkelden een **bestemmingsprofiel**, dat inzicht biedt in de ruimtelijke toekomstmogelijkheden van de Vlaamse kerkgebouwen en dat de lokale besturen en kerkbesturen helpt om toekomstkeuzes te maken over de parochiekerken in hun gemeente. Het agentschap Onroerend Erfgoed organiseerde, in nauwe samenwerking met het Platform Toekomst Parochiekerken, drie interactieve DOE-sessies. Tijdens elke sessie hielpen wij lokale besturen en kerkbesturen op weg in de werkwijze van het bestemmingsprofiel zodat zij er zelf een kunnen opmaken en gebruiken.

Projectsubsidie syntheseonderzoek archeologie

Hoe haal je uit archeologische opgravingsresultaten kennis die ons écht iets vertelt over de plek waar we wonen? Door de puzzelstukjes van vele jaren veldwerk samen te leggen. Daarom geeft de Vlaamse minister van Onroerend Erfgoed jaarlijks een **projectsubsidie voor syntheseonderzoek**. Zo kunnen archeologen tot nieuwe, ruimere inzichten komen over ons verleden. De resultaten geven archeologen ook nieuwe tools voor veldwerk en betere referentie-data. Wij ontsluiten de resultaten in de reeks SYNTAR. In 2024 verschenen onder andere:

SYNTAR 19: Vermist aan het front

Van alle slachtoffers die WO I maakte aan het front, bevinden er zich nog steeds vele duizenden in de bodem van de Westhoek. Regelmatig worden er resten opgegraven. Skylarcs vzw voegde alle gekende data over vermiste soldaten samen op een knipperlichtkaart. Die nieuwe tool stelt archeologen in staat om tijdens het veldwerk de juiste inschattingen te maken. Zo kunnen menselijke resten met de grootste zorg geborgen worden, zowel vanuit ethisch als archeologisch standpunt. Deze tool bewijst dagelijks haar nut in de conflictarcheologie.

SYNTAR 22: Wat schaft het bot?

Wat kwam er na de middeleeuwen op het bord in de verschillende lagen van de maatschappij? SOLVA deed een chemische analyse van 443 skeletten uit Oost-Vlaanderen, en ontrafelde haarfijn het dieet van mannen, vrouwen en kinderen, rijk en arm, in de stad, op het platteland en in de kloosters. Het onderzoek geeft een boeiende blik op het leven in de maatschappij van honderden jaren geleden.

ZOUTLEEUW FAKKELEVENMENT © MARC BORGHS

Projectsubsidie educatie en publiekswerking

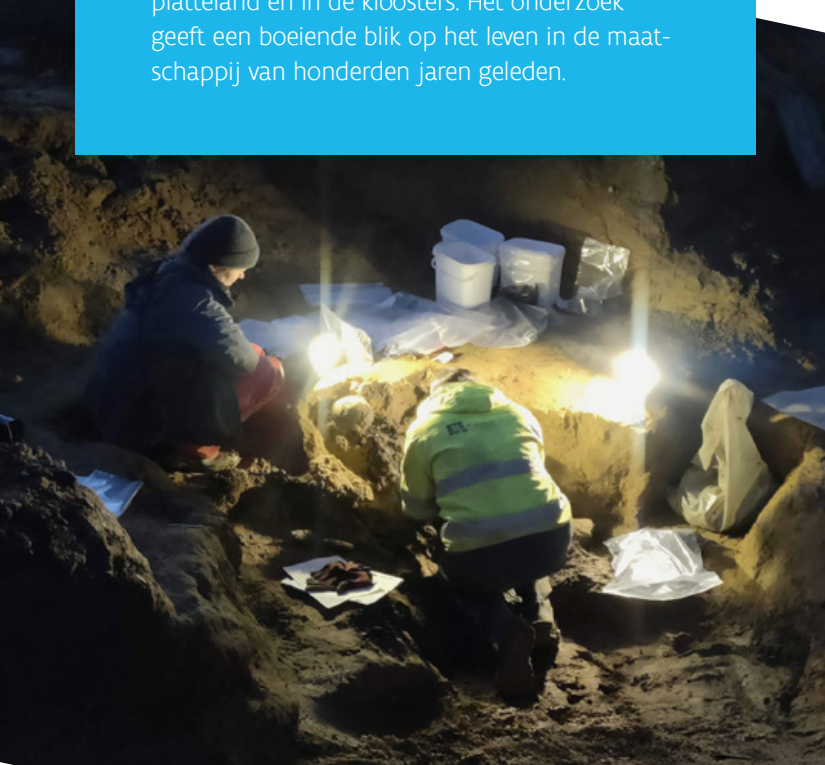
Archeologie bevindt zich meestal onder onze voeten en is dus onzichtbaar, soms wordt het tijdelijk wel even zichtbaar. Het vraagt inspanning – of een goed verhaal – om in contact te treden met dit erfgoed, om het tastbaar en levendig te maken. Daarom besliste de Vlaamse Regering om in 2024 een budget beschikbaar te maken voor educatieve projecten en publiekswerking die de verhalen achter het archeologisch onderzoek en onze archeologische collecties naar een breed publiek brengen. En zo waren de projectsubsidies educatie en publiekswerking geboren! In 2024 ontving een eerste lichter van negen projecten een subsidie. Het overzicht vind je op onze website.

Testerep en het verzonken Oostende

Aan het oosteinde van 'Testerep' bloeide ooit de handelsstad Oostende. Maar in 1394 sloeg het noodlot toe: de Sint-Vincentiusstorm verwoestte de stad, die in het water verdween. Via sprekende visualisaties herleeft de oude stad voor je ogen in de expo 'Testerep en het verzonken Oostende'. Archeologen van de VUB sloegen hiervoor de handen in elkaar met mariene wetenschappers van het VLIZ, kustingenieurs van KULeuven en computergame ontwikkelaars van Howest-DAE.

Vestingstad Zoutleeuw archeologisch onthuld

Wist je dat Zoutleeuw in de 17de- begin 18de eeuw een strategisch belangrijke vestingstad was? Met het project 'Vestingstad Zoutleeuw archeologisch onthuld' maken de stad Zoutleeuw en IOED Zuid-Hageland het archeologisch vestingerfgoed van de stad tastbaar en levendig in de kijker bij een breed publiek met een breed scala aan activiteiten. Ruim 400 deelnemers zetten begin 2025 de contouren van de voormalige citadel letterlijk in het licht.

Het **archeologie pop-uphuis, de Tuin van het**

Verleden, was een pilootproject dat kaderde binnen de herbestemming en herwaardering van de Sint-Godelieveabdij in Brugge. Met dit pop-uphuis delen we archeologie in al haar facetten. Bezoekers en bewoners ontdekken er wat archeologie inhoudt en onthult. De bewoners van Brugge weten ondertussen al wat er boven de grond zit en zijn daar terecht trots op, maar er schuilt ook nog een hele geschiedenis onder deze stad en abdij. Het pop-uphuis maakte het onzichtbare zichtbaar en laat een volgende generatie zien hoe de vorige heeft geleefd, gewoond en gewerkt. Het duidt meteen de noodzaak van archeologisch onderzoek en hoe belangrijk het is om dit onderzoek en de vondsten te ontsluiten aan het brede publiek. Dit pilootproject was een co-creatie van Toerisme Vlaanderen, agentschap Onroerend Erfgoed en Raakvlak (de Intergemeentelijke Dienst Archeologie Brugge & Ommeland).

We maken ons erfgoed zichtbaar

In Doel vertellen elf infoborden **het mysterie van de Doelse Kogge**, een houten vrachtschip van 700 jaar oud. Audiofragmenten worden vergezeld van boeiende weetjes over het verleden én het heden van het schip. De borden nemen jong en oud mee op een begeesterende wandeling langs mijlpalen in het leven van het schip. Het werd 24 jaar geleden ontdekt bij de uitgraving van het Deurganckdok en in 2023 startte een nieuwe fase in de conservatie van de planken. Op elk infobord ontdek je personages die ooit een rol speelden in het verleden van De Kogge: een visser, een schippersdochter, een archeologe, een conservator ... Waarom De Kogge gezonken is of welke vracht hij vervoerde, blijft een mysterie. We rekenen op jullie verbeelding om die puzzelstukken op hun plaats te leggen!

Welke geheimen kunnen bomen ons vertellen? Dat ontdekten bezoekers op de **Dag van de Wetenschap** in Plantentuin Meise. Samen met de andere **Vlaamse Wetenschappelijke Instellingen** (VWI's) organiseerden we het festival Ontrafel de strafste geheimen van de natuur, waar onze dendrochronoloog flora-fans bomen liet aanboren en houtschijfjes onderzoeken. Het evenement was een succes en wist maar liefst 1400 bezoekers te trekken. Toekomstige samenwerkingen tussen de VWI's staan dan ook zeker op de agenda.

In 2024 lanceerden we het derde seizoen van **De ArcheoToog**, onze podcast over archeologie in Vlaanderen. Daarin buigen presentatoren Erwin en Hilde zich ditmaal over de leefwereld van de Kelten. Vanwaar kwamen ze? Welke taal spraken ze? Hoe zag hun samenleving eruit? Wie of wat vereerden ze? En zijn de clichés die we kennen uit de verhalen van Asterix op enige waarheid gebaseerd? Vier afleveringen lang ontvangen zij academici, veldarcheologen, auteurs en publiekswerkers. De ArcheoToog – De Kelten is ons meest succesvolle seizoen tot nu toe. Kijken jullie samen met ons uit naar de vierde reeks over de Romeinen?

De ArcheoToog in cijfers:

- 3 seizoenen
- 35 gasten aan de Toog
- 14 uur luisterplezier
- 40.000 keer beluisterd
- 1300 abonnees op Spotify

In 2024 faciliteerde ons onroerenderfgoeddepot verschillende raadplegings- en bruikleenaanvragen van archeologische collecties in ons beheer door onderzoekers, studenten, tentoonstellers en andere geïnteresseerden. Zo waren we onder meer betrokken bij **de nieuwe inrichting van het Romeins Archeologisch Museum (RAM)** in Oudenburg. De voorbije 60 jaar doken archeologen regelmatig in de bodem van Oudenburg, waar ze de restanten van het laat-Romeinse fort en grafveld blootlegden. Een groot deel van de vondsten uit deze opgravingen worden in ons depot bewaard. De curator en scenografen van het RAM maakten, in samenspraak met onze conservator, een selectie van meer 300 objecten. Elk van deze objecten werd geïnspecteerd, hersteld, geconserveerd en gefotografeerd, vooraleer we ze in langdurige bruikleen gaven.

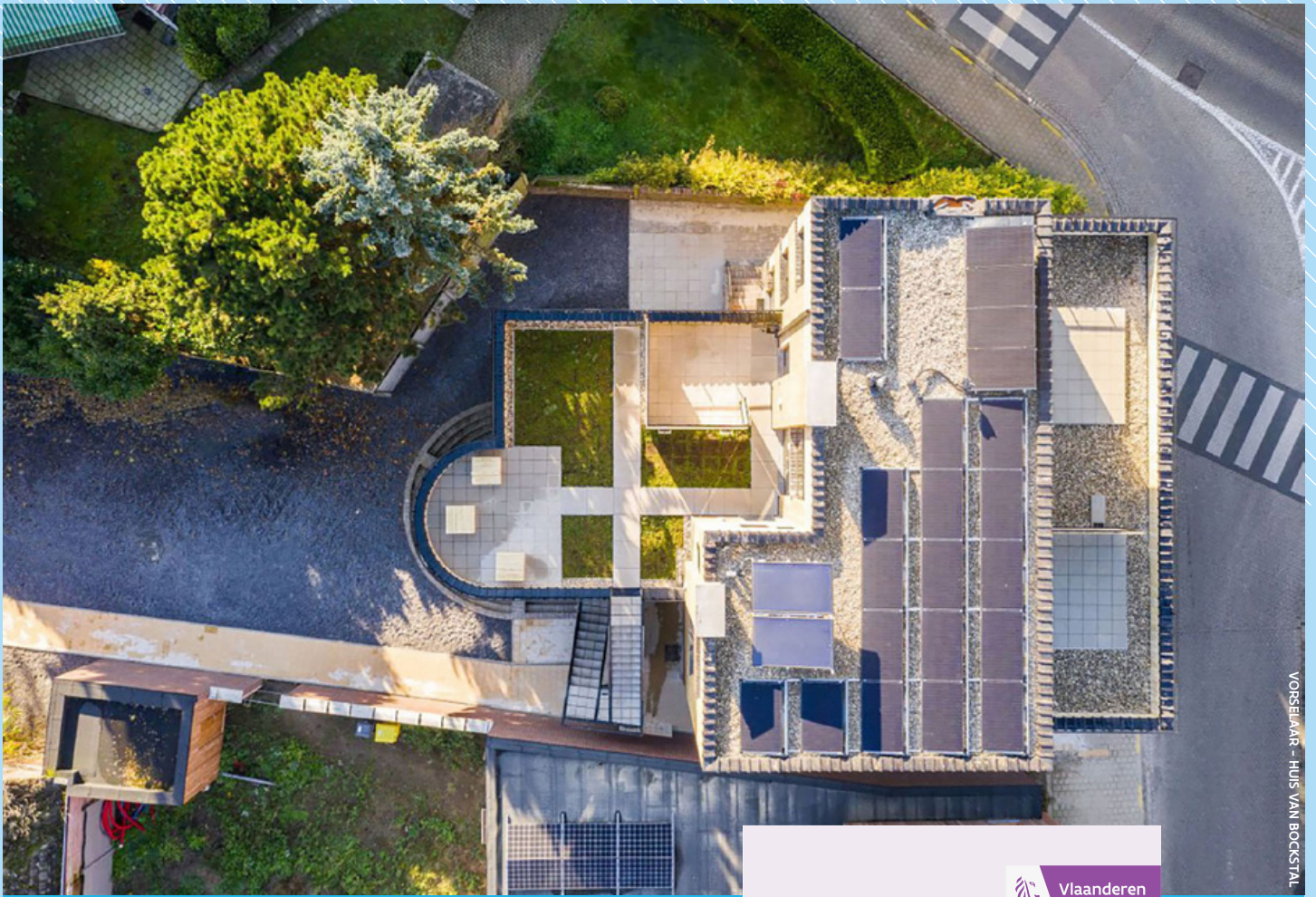
Onze deelname aan het Werelderfgoedcomité

België is in 2021 voor een termijn van vier jaar verkozen als **lid van het Werelderfgoedcomité**. Dat betekent dat we tijdens de jaarlijkse bijeenkomsten mee beslissen over nieuwe inschrijvingen op de Werelderfgoedlijst. Het agentschap Onroerend Erfgoed nam als lid van de Belgische delegatie afgelopen zomer deel aan de bijeenkomst in New Delhi. Opvallende dossiers op de agenda gingen over de werelderfgoederkenning van een klooster in Gaza (Palestina) volgens de spoedprocedure, of de bouw van een snelwegtunnel doorheen de al erkende site van Stonehenge. Vlaanderen organiseerde daarnaast een side-event over een citizen-science-project rond 'environmental DNA' in alle mariene werelderfgoedsites.

Inzetten op effectbeoordelingen bij werelderfgoed

Binnen de Werelderfgoedconventie groeit al ongeveer een decennium de aandacht voor effectbeoordelingen met een (wereld)erfgoedinvloeghoek, bekend als Heritage Impact Assessment (HIA). UNESCO publiceerde hierover in 2022 een handleiding. Samen met de Nederlandse Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed zorgden we in 2024 voor een vertaling, die we lanceerden met een webinar en een studiedag in Utrecht waar we de verschillende kanten van de HIA belichtten. Ondertussen werken we ook op het terrein volop met HIAs, bijvoorbeeld bij de beoordeling van het project voor de Antwerpse Boerentoren.

VORSELAAR - HUIS VAN BOCKSTAL

We geven aandacht aan duurzaamheid

Wij streven naar een mooi evenwicht tussen het behoud van erfgoedwaarden en andere maatschappelijke doelstellingen, zoals het behalen van de klimaatdoelstellingen. Daarom werkten we de afgelopen jaren – en vooral in 2024 – hard aan het thema Erfgoed en Energie!

We lanceerden het **Energieadvies Onroerend Erfgoed**, aanvullend en complementair op het EPC. Eigenaars van beschermde monumenten krijgen daarmee energieadvies op maat van hun unieke erfgoedpand. Met het advies tonen we hoe je energiebesparende maatregelen kan nemen, zonder de erfgoedwaarde van het pand aan te tasten.

We publiceerden het **afwegingskader Erfgoed en Energie**, dé basis voor het bepalen van isolatiestrategieën. Per schildeel (daken, schrijnwerk, muren en vloeren) werkten we sjablonen uit. Daarin kan je op basis van erfgoed-, bouwfysische en energetische criteria de verschillende isolatiestrategieën afwegen. Een automatische berekening leidt tot de geschikte strategieën.

We ontsloten tot slot de **studie 'Koolstofarm verwarmen en koelen van woningen met erfgoedwaarde'**: een praktische gids met instrumenten waarmee eigenaars en ontwerpers kunnen inschatten welke verwarmings- en koelingsystemen in een erfgoedwoning passen.

ATELIER JAN BOETS TREMELO

Samen onroerend erfgoed koesteren

Ons onroerend erfgoed koesteren? Dat doen we niet alleen, maar wel samen met talloze partners. Co-creatie is de motor voor een sterke onroerenderfgoedzorg. Met diverse partners zetten we ons elke dag in om een gemeenschap begeistert door erfgoed te creëren.

Samen met lokale besturen, onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten:

Een betere zorg voor onroerend erfgoed vereist een sterke lokale verankering en nauwe samenwerking met lokale besturen. Dit brengt de erfgoedzorg dicht bij alle belanghebbenden. In Vlaanderen maken we daar werk van. Het uitgangspunt is dat de zorg voor ons onroerend erfgoed een gedeelde verantwoordelijkheid is voor het Vlaamse en het lokale bestuursniveau.

We timmerden in 2024 verder aan de weg om samen met het lokale bestuursniveau te werken voor de zorg van het onroerend erfgoed in Vlaanderen.

Sinds 2024 kan elk lokaal bestuur zich aansluiten bij de Inventaris Onroerend Erfgoed en daar zelf in aan de slag gaan. Vijftig lokale besturen hebben zich sinds het begin van 2024 aangesloten. Het enthousiasme is dus groot en we kijken ernaar uit in de toekomst nog meer lokale besturen te betrekken in de inventaris.

Dit jaar stelden twee gemeenten, Tremelo en Holsbeek, voor het eerst een eigen inventaris van het bouwkundig erfgoed vast. In beide gemeenten bleken immers enkele hiaten te zitten op vlak van negentiende en vooral twintigste-eeuwse architectuur. Nu die hiaten zijn opgevuld, is het gemakkelijker om hun gemeentelijke vergunningprocedures af te stemmen op de inventaris onroerend erfgoed.

We dompelden lokale besturen, intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en Regionale Landschappen onder in de wereld van het inventariseren van houtig erfgoed, zoals erfgoedbomen en -struiken tijdens de Trefdag inventariseren: 'Groen erfgoed op de kaart'.

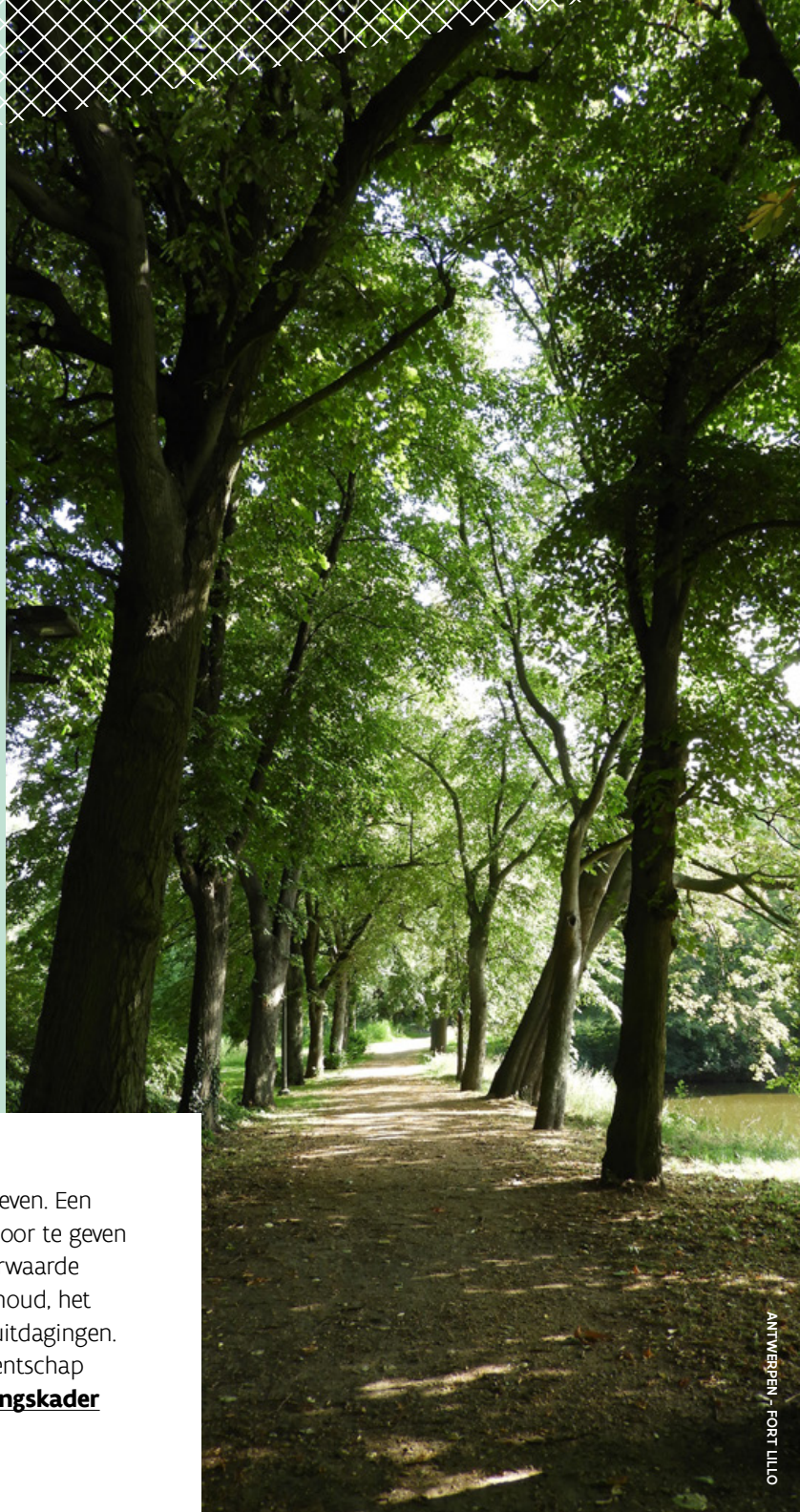
Samen met Agentschap Natuur & Bos, het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek en Departement Omgeving: Transversale samenwerkingen met impact.

Met het beleidsplan Ruimte Vlaanderen wil de Vlaamse Regering inzetten om de landschappelijke kwaliteit in de praktijk te brengen. Daarom lieten we een **methodiek ontwikkelen die de typische landschapkenmerken** van een gebied tastbaar maakt. De Universiteit Gent leidde de opdracht, terwijl wij samen met het departement Omgeving, Agentschap voor Natuur en Bos, Vlaamse Landmaatschappij en Team Vlaams Bouwmeester de uitvoering begeleidden. Het resultaat markeert een belangrijke mijlpaal richting een transversaal landschapsbeleid voor Vlaanderen. Met de methodologie beschikken we nu over een helder stappenplan om de actuele toestand en het karakter van het landschap op een participatieve manier te analyseren, te classificeren, te beschrijven en te visualiseren. Een studiedag over het onderzoek zelf en de toepassingsmogelijkheden rondde het traject af.

Vlaanderen is rijk aan beschermde historische dreven. Een goed beheer ervan is essentieel om dit erfgoed door te geven aan de volgende generaties en ook om de natuurwaarde in stand te houden of te versterken. Maar het behoud, het beheer en de beleving ervan kennen een aantal uitdagingen. Daarom sloegen we de handen in elkaar met Agentschap voor Natuur en Bos en ontwikkelden een **afwegingskader** volledig gewijd aan dit onderwerp.

Samen met Agentschap voor Natuur en Bos en Departement Omgeving ontwikkelden we de studie 'Voeren: van natuur- en landschapsvisie tot inrichtingsvoorstel'. Die visie stemt de doelstellingen vanuit natuur en erfgoed voor de open ruimte in Voeren op elkaar af. De verschillende beleidsdoelstellingen waren er eerder onafhankelijk van elkaar tot stand gekomen op basis van verschillende wetgeving. Het inrichtingsvoorstel laat toe de gebiedsgerichte werking in Voeren verder geïntegreerd aan te pakken en al de beleidsdoelen planmatig te realiseren. Dit initiatief zal inspirerend zijn voor inrichtingsplannen elders in Vlaanderen!

Met het **LIFE DUNIAS project** herstelt het Agentschap voor Natuur en Bos onze Vlaamse kustduinen door het verwijderen van woekerplanten. Omdat het erg waarschijnlijk was dat bij de werken ook oorlogsresten aan het licht kwamen uit zowel de Eerste als de Tweede Wereldoorlog, werden de graafwerken van nabij opgevolgd door onze archeologen. In totaal werden achttien oorlogsstructuren aangetroffen, verspreid over vijf zones. Het gaat hierbij om een brede waaier van constructies: van kleine aarden wallen over bakstenen verblijfplaatsen tot zware betonnen bunkers en zelfs een heuse ondergrondse tunnel.

Landschapscontactdag 2024 Beestige Landschappen

De jaarlijkse landschapscontactdag stond dit jaar in het teken van Beestige Landschappen. In Tervuren, dicht bij het Warandepark en het aansluitende Zoniënwood, vonden we een geschikte themalocatie. Lezingen over de evolutie van de rol van dieren en landschappen, de prehistorie van de driehoeksrelatie tussen mens-dier-landschap, historische heerdgangen en levend erfgoed passeerden de revue. Strategisch georganiseerd op 4 oktober. Werelddierendag!

LANDSCHAPSCONTACTDAG © DAVID PECKENS

Samen met Toerisme Vlaanderen: Onroerend erfgoed gaat natuurlijk ook om de beleving ervan en wie beleving zegt, zegt Toerisme Vlaanderen.

In oktober 2023 organiseerden we samen met Toerisme Vlaanderen en het Departement Cultuur, Jeugd en Media het congres **Bestemming Erfgoed: In gesprek met de plek**. Het congres was een lanceerplatform om elke dag opnieuw innovatief aan de slag te gaan met jouw erfgoedproject. Om je hierbij een duwtje in de rug te geven, publiceerden we in 2024 twee inspiratiebrochures.

In **'Durf dromen en durf groot dromen'** geven twaalf sprekers van het congres je praktische tips mee. De ideale inspiratie om een volgende stap te zetten in jouw project.

In **'We moeten verbinden in plaats van scheiden'** onthullen zes experts hoe zij kansen grijpen, nieuwe paden bewandelen, samenwerkingen smeden en doelgroepen aanspreken.

Flanders and the Belgian Presidency of the Council of the European Union

Samen met Cultuur: Onroerend, roerend en materieel erfgoed vertellen samen ons verhaal. Daarom is het Departement voor Cultuur, Jeugd en Media (DCJM) ook een partner waarmee we nauw samenwerken.

Je kon er niet naast kijken in de eerste helft van 2024: het **Belgische voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie!** Wij zetten samen met DCJM ons erfgoed centraal op de Europese agenda. Met events zoals de 'Belgian Renovation Week', de conferenties 'Unity in Diversity. Culture, Heritage and Identity in Europe' en 'Flipping the Hourglass. Towards Sustainable Land Use in Europe and Flanders' kreeg het Vlaamse erfgoedbeleid extra aandacht. Zo zetten we de bijdrage van erfgoed(zorg) aan een duurzame en inclusieve toekomst extra in de verf. Met onder meer onze campagne 'Zie ons Erfgoed' als deel van de publieks-campagne 'Zie ons doen' brachten we het EU-verhaal en de waarde van erfgoed dichterbij de Vlaamse burger.

We vereenvoudigden samen met DCJM de regelgeving om beheerders van **dubbel beschermde topstukken** te ontlasten en nadelige premiepercentages weg te werken. Het uitgangspunt: toelatingen en financiële ondersteuning van werken aan dubbel beschermde topstukken regelen we maximaal via het Topstukendecreet. We informeerden de sector hierover tijdens een gezamenlijke infosessie met DCJM.

In samenwerking met het Vlaams Depotnetwerk

ontwikkelden we een nieuw herkenningsteken voor erkende onroerenderfgoeddepots. Dat herkenningsteken zorgt niet alleen voor meer zichtbaarheid, maar zet ook de onschatbare waarde en werking van deze depots in de schijnwerpers. De erkende depots spelen een cruciale rol in het bewaren en beheren van archeologische vondsten en beschermd erfgoed. Zo zijn ze het startpunt voor het vertellen van de fascinerende verhalen achter ons erfgoed.

Erkend
**Onroerend
erfgoeddepot**

Samen met Herita: In mei 2024 erkende de Vlaamse Regering Herita vzw officieel als **allereerste Vlaams erfgoednetwerk**. Zo'n erfgoednetwerk zorgt voor het beheer, de exploitatie en de ontsluiting van een netwerk van iconische, Vlaamse erfgoedlocaties. Die locaties moeten een toonbeeld zijn van erfgoedzorg, voorbeeldig onderhouden en gerestaureerd, en een inspirerende (her)bestemming hebben. Dankzij de nog nauwere samenwerking wordt Herita meer dan ooit een belangrijke, co-creatieve partner voor ons agentschap. In 2024 boekte Herita belangrijke vorderingen op een aantal sleutelwerven. Het brede publiek kon via het baanbrekende 'Horst in de steigers' van heel nabij meemaken hoe de restauratie van het kasteel van Horst op kruissnelheid is gekomen. In de abdij van Herkenrode lanceerde Herita het tot de verbeelding sprekende Clausura-project, dat de contouren van de verdwenen abdijkerk weer tot leven moet wekken. In het Kasteel van Heers ging aan het einde van het jaar de restauratie van de ingestorte schuur van start.

De tweede zondag van september vindt traditioneel Open Monumentendag plaats – dé hoogdag voor erfgoedliefhebbers in Vlaanderen! In 2024 was het thema 'En route!': hoe mensen en ideeën altijd in beweging zijn. In aanloop naar Open Monumentendag organiseert Herita altijd een inspiratiedag. Ook wij namen deel en zorgden voor inspiratie en handvaten. We werkten het **deelprogramma 'De laatste reis'** uit, over funerair erfgoed. Dat was een groot succes: meer dan dertig initiatieven stonden in het teken van dit speciale erfgoed!

Samen met Vlaams Architectuurinstituut

(VAI) en de Fondation Le Corbusier organiseerden we een tweedaagse studiedag met plaatsbezoeken in het kader van de restauratie van de woning Guiette van Le Corbusier. De woning is het kleinste UNESCO werelderfgoed én het enige bewaarde werk van Le Corbusier in ons land. De buitenzijde van de woning Guiette werd de afgelopen twee jaar gerestaureerd. Het resultaat is verbluffend! Het agentschap Onroerend Erfgoed voorzag hiervoor twee standaardpremies.

Een staalkaart voor toekomstige generaties

Als agentschap vormen wij een baken: we zorgen voor een referentiekader. We zetten hiervoor relevante, methodologische en vakspecifieke kennis en betrouwbare data in. Een kwalitatieve omgang met het erfgoed is enorm belangrijk als we willen zorgen voor een gemeenschap begeistert door erfgoed. Een eenduidige staalkaart is daartoe een onmisbaar middel!

Afwegingskader over erfgoedwaarden en criteria gepubliceerd

Waarom is iets onroerend erfgoed? Hoe bepalen we wat beschermd of vastgesteld wordt? In **het afwegingskader 'Waarderen van erfgoed'** geven we een transparante inblik in onze werkwijze.

Wij hanteren de dertien wettelijk vastgelegde erfgoedwaarden uit het Onroerenderfgoeddecreet en vijf begeleidende selectiecriteria. Die helpen ons om de erfgoedwaarde van een gebouw, een landschap of een archeologische site in te schatten. 'Waarderen van erfgoed' verduidelijkt hoe dat precies gaat.

Ook jij kan met dit afwegingskader aan de slag! Zeventig praktijkvoorbeelden bieden je voldoende inspiratie om je eigen keuzes te kunnen maken.

Evaluatie beschermd bestand

De lijst van beschermde landschappen, monumenten, stads- en dorpsgezichten en archeologische sites (ook wel het beschermd bestand genoemd) is sinds de jaren 1930 gestaag gegroeid. Tijd dus voor een vorm van collectiebeheer: onze inzichten over wat beschermenswaardig is, zijn gegroeid, en niet elke beschermde site doorstond de tand des tijds even goed. Daarom vroeg de minister bevoegd voor onroerend erfgoed aan het agentschap om het huidige beschermd bestand te evalueren op basis van hedendaagse inzichten over erfgoedwaarden. Met de evaluatie willen we komen tot een weloverwogen, representatieve en evenwichtige staalkaart van het onroerend erfgoed die getuigt van het leven in Vlaanderen.

Enkele pilootprojecten, bijsturingen en optimaliserings later, finaliseerden we in 2024 de evaluatie van het beschermde bestand met de opmaak van in totaal **171 opheffingsbesluiten en 7 wijzigingsbesluiten**. In 15 gevallen herbeschermden we het goed eerst onder een ander statuut of met een andere afbakening in functie van een beter behoud van de erfgoedwaarden, waarna de oude bescherming werd opgeheven. Voor windmolens verscheen een **overzichtsstudie** die het bestand waardeert, en een visie op het verdere beheer ervan naar voor schuift. We ontvingen hiervoor zelfs de aanmoedigingsprijs van "The International Molinological Society" Nederland en Vlaanderen.

Volledige Vlaamse inventaris bouwkundig erfgoed vastgesteld

In Vlaanderen beschermen we de meest sprekende voorbeelden van onroerend erfgoed. Maar onroerend erfgoed kan ook 'vastgesteld worden'. Vaststellen is een juridisch minder zwaar en minder verregaand alternatief voor een bescherming. Voor erfgoed dat waardevol is maar niet beschermd, ontstaan er door de vaststelling toch een aantal rechten en plichten.

De afgelopen jaren hebben we systematisch de inventarissen van het bouwkundig erfgoed in de vijf provincies tegen het licht gehouden. De provincie West-Vlaanderen, met de meest omvangrijke inventaris bouwkundig erfgoed, was de laatste in de rij.

Alle 75.000 gebouwen en constructies in de Vlaamse inventaris zijn nu op dezelfde manier vastgesteld. Alle 300 steden en gemeenten in Vlaanderen krijgen op deze manier dezelfde juridische basis voor een lokaal onroenderfgoedbeleid. Dit grootse project was een voorbereiding om onze opdracht nu door te geven. De lokale besturen nemen het werk over. Zij weten namelijk het best welk erfgoed in hun stad of gemeente waardevol is en betekenis heeft voor de inwoners.

Met de Onroerenderfgoedrichtplannen sloeg het Vlaams erfgoedbeleid in 2015 een nieuwe weg in. We gebruiken de plannen om erfgoed te behouden en te ontwikkelen voor de toekomst. Samenwerking, vertrouwen en gedeelde ambities van zoveel mogelijk belanghebbenden staan centraal bij de opmaak. In 2024 maakten we een handleiding om belanghebbenden wegwijs te maken in dit proces!

Een actieplan binnen het Onroerenderfgoedrichtplan Mergelgroeven

Het eerste richtplan met actieplan werd opgemaakt voor de mergelgroeven in Riemst. Dit unieke erfgoed kent heel wat uitdagingen op vlak van beheer. Een van de opgenomen acties is het beschermen van de groeve de **Grote Berg in Zussen**. Die klus finaliseerden we dit jaar. De Grote Berg is beschermd als monument en als cultuurhistorisch landschap. Wat is er zo bijzonder aan de groeve? Uit de Grote Berg wordt al sinds de 15de eeuw mergel gewonnen en daarmee zijn hoeven, kloosters, kerken en kathedralen gebouwd. Op muren en plafonds vind je teksten en tekeningen die meer info geven over het leven van de Riemstenaren door de eeuwen heen.

Onroerenderfgoedrichtplan voor Historische Landgoederen op volle toeren

Vlaanderen telt een groot aantal historische landgoederen. Het gaat hierbij om domeinen met woon- en dienstgebouwen, maar ook om omliggende bossen, landbouwgronden, boomgaarden, dreven, open natuur ... Op een landgoed heeft ieder onderdeel een functie binnen het grotere geheel.

Vandaag staan historische landgoederen onder druk. Met het onroerenderfgoedrichtplan willen we deze plaatsen een nieuwe toekomst geven. Dit jaar stelden we zowel een toekomstvisie als een actieplan op met alle belanghebbenden. Die belanghebbenden zijn een gevarieerde groep van overheden, intermediaire organisaties, eigenaren, belangengroepen ... De gemene deler die al deze partners verbindt: ze willen historische landgoederen als unieke en betekenisvolle plekken een duurzame toekomst geven.

DOEL © LUCID / OV HERITA

Startschot voor Onroerenderfgoedrichtplan Ommeland Doel

De start van de restauratie van het **Hooghuis in Doel** is een van de eerste acties in uitvoering uit het onroerenderfgoedrichtplan voor Doel en de omliggende polders. Welke functie het Hooghuis in de toekomst zal opnemen, is nog niet helemaal duidelijk, een monument staat immers niet op zichzelf. Om dat denkwerk met alle stakeholders uit te voeren, opende onze partner Herita het Veldlabo, het eerste nieuwe bouwwerk in Doel in meer dan 30 jaar. Het labo dient als werk- en ontmoetingsplaats voor het onderzoeken van de herbestemming van het 17de-eeuwse Hooghuis. En het is de uitvalsbasis voor het participatieonderzoek van HOP.office architecten waarmee Herita samenwerkt.

In 2024 werden er 46 definitieve beschermingsbesluiten ondertekend. Een greep uit het meest in het oog springende nieuwe erfgoed:

De schutterstorens in **Leuven** en **Ronse** zijn de laatste getuigen van het populaire overdekt handboogschieten in de eerste helft van de 20ste eeuw.

De bescherming van de **mergelgroeve Grote Berg** in Riemst is een belangrijke stap naar publieke veiligheid rondom deze historische site.

De middeleeuwse **burcht van Kolmont** kreeg een drievoudige bescherming als monument, landschap en archeologische site. Het dossier staat symbool voor onze samenwerking met andere beleidsniveaus.

Celtic fields zijn fysieke getuigen van prehistorische landbouw, die via het Digitaal Hoogtemodel ontdekt zijn. In Limburg en Antwerpen zijn vier goed bewaarde exemplaren als archeologische site beschermd.

De Esmeralda, een binnenvaartschip uit 1941, is een voorbeeld van de vakkennis van de scheepsbouwers in Baasrode, en ontsnapte aan de sloopwoede van de jaren 1970.

3 frietkoten beschermd. Samen met de lokale besturen gingen we op zoek naar typische, Vlaamse frietkoten met erfgoedwaarde. In **Aarschot** en **Bavegem** vonden we drie historische exemplaren die in 2024 een definitieve bescherming als monument kregen.

An aerial photograph of an archaeological excavation site. The ground is a mix of dirt, sand, and various structures. On the left, there's a large area covered with a grey mesh or perforated metal. Several workers in dark clothing are scattered across the site, some kneeling and working on specific areas. There are several rectangular pits or foundations, some with brickwork. A large, circular stone structure with a central opening is visible on the right side. The overall scene is one of active archaeological work.

ONDERZOEK & CIJFERS

BRUGGE - OUDE STEEN

Oude Steen in Brugge is oudste huis in Vlaanderen

De Oude Steen is een middeleeuws gebouw. Vandaag heeft het huis een neoclassicistische voorgevel uit de jaren 1880 en de bovengrondse verdiepingen dateren uit de 17de eeuw. Maar de kelder bevat nog delen van het originele middeleeuwse gebouw. Het oudste deel van de kelder wordt nog steeds overdekt door een oude houten balkenzoldering. Maar hoe oud dat deel is, wist niemand precies. Daarom besloten we om een **oude balkenlaag in de kelder** te dateren door een studie van de jaarringen in het hout (dendrochronologie). Resultaat? De eiken balken zijn gemaakt van bomen die

ergens tussen 1177 en 1205 zijn gekapt. De Oude Steen is hiermee het oudst bewaarde en gedateerde woonhuis in Brugge en tevens het oudste absoluut gedateerde overblijfsel in opstand van een middeleeuws huis in Vlaanderen!

PETEGEM - CICHOREIFABRIEK DE LELIE

Geen zuivere koffie: industrieel erfgoed van de cichoreinijverheid in Vlaanderen

Cichoreidrogerijen of -asten, met hun kenmerkende hoge schouwen, zijn opvallende relictten in het Vlaamse landschap. Ooit vormden ze het kloppende hart van de cichoreinijverheid, waar wortels werden gewassen, gesneden en gedroogd in barre omstandigheden. De droge bonen werden later in stedelijke branderijen verwerkt tot koffiesurrogaat. Het **onderzoeksrapport 'Geen zuivere koffie'** brengt deze vergeten industrie én erfgoed opnieuw onder de aandacht. Het schetst een beeld van de productieprocessen en de materiële sporen die daarvan resteren. Met zestien aanbevelingen helpt het eigenaars en beheerders om dit erfgoed beter te begrijpen, beschermen en herbestemmen. Zo krijgt de cichoreinijverheid een waardige plek in het Vlaamse erfgoedverhaal, naast eerdere onderzoeken naar het **maalbedrijf**, **hoperfgoed**, **moutbedrijf** en **tabaksnijverheid**.

Vroeger in Vlaanderen evenveel houtkanten als drie keer de wereld rond

Samen met het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek (INBO) brachten we de **evolutie van open en gesloten landschappen in Vlaanderen** in kaart. De kaart toont de ontwikkeling van het landschap van de late 18de eeuw tot kort na de Tweede Wereldoorlog. Opvallend is de enorme achteruitgang van hagen, houtkanten en bomenrijen. Ooit vormden deze kleine landschapselementen een netwerk van bijna 130.000 km, genoeg om drie keer rond de aarde te wandelen. Vandaag zijn ze grotendeels verdwenen.

We hopen met deze kaart burgers, organisaties en overheden te inspireren om met cultuurhistorisch besef bossen uit te breiden en houtkanten opnieuw aan te planten. Dit natuurherstel helpt zowel de biodiversiteits- als de klimaatcrisis aan te pakken.

VOEREN - MIDDELHOF

Archeologen doorgronden hoe de middeleeuwse Vlaming begraven wilde worden

In 2018 werden bij de **archeologische opgraving van 'De Meersen'** in het hart van de middeleeuwse stad Ieper talrijke artefacten, sporen en structuren vanaf de 12de eeuw gevonden. Omdat het archeologisch materiaal dat het daglicht zag zo rijk was, besloten we om de studie en analyse van sporen en vondsten per groep of materiaalcategorie uit te werken.

We publiceerden de resultaten van de studie van de talrijke houtvondsten. Het middeleeuwse kerkhof op de site is uitzonderlijk goed bewaard gebleven door de hoge grondwatertafel. De bewaarde kisten maakten dendrochronologisch onderzoek mogelijk, waarbij 94 graven precies werden gedateerd en de oorsprong van het gebruikte hout werd vastgesteld. **Een schat aan informatie kwam naar boven!**

IEPER - DE MEERSEN

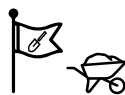
CIJFERS

BESCHERMD ERFGOED 2024

34

beschermd **vaartuigen**

55

beschermd
archeologische sites

673

beschermd **cultuurhistorische landschappen**

1523

beschermd **stads- en dorpsgezichten**

11.387

beschermd **monumenten**

Oppervlakte patrimonium en afgebakende **erfgoedlandschappen** stijgt tot **74.440** ha!

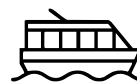
PREMIES 2024

45,8

miljoen euro

standaardpremies toegekend
We kenden **1061 premies** toe.

1,4

miljoen euro

premies **varend erfgoed** toegekend
We kenden **14 premies** toe.

800.000

euro premies **archeologie** toegekend
We kenden **59 premies** toe.

2,7

miljoen euro

onderzoekspremies toegekend
We kenden **214 premies** toe.

20,1

miljoen euro premies volgens oproep toegekend
We kenden **31 premies** toe.

ONROEREND ERFGOED DIGITAAL

262.000

publicaties gedownload via ons **open archief**

2,4

miljoen unieke bezoekers op onze website en databanken

200.000

foto's uit West-Vlaanderen **gedigitaliseerd**

**AGENTSCHAP
ONROEREND ERFGOED
TOT UW DIENST!**

De collega's van het agentschap Onroerend Erfgoed staan elke dag tot uw dienst om te zorgen voor een gemeenschap begeistert door erfgoed. En dat gebeurt niet alleen op erfgoedsites zelf, maar ook achter de schermen. Een vlotte dienstverlening: daar streven wij naar! In 2024 voerden we dan ook enkele optimalisaties door.

We schakelden over naar **één centraal telefoonnummer, mailadres en postadres** voor alle erfgoedgerelateerde vragen. Je hoeft je voortaan niet langer de vraag te stellen over waar je erfgoed zich bevindt, of bij welke dienst je moet zijn. Heb je een vraag? Dan stel je die ons gewoon.

Via mail naar **info@onroenderfgoed.be**, of door te bellen naar **02 553 16 50**. Moet je ons een brief of een pakketje sturen? Daar is nu een nieuw adres voor: **Koning Albert II-laan 15 bus 236, 1210 Brussel**.

Onze **Beeldbank** zit sinds 2024 in een nieuw jasje met een **nieuwe homepage**! Die combineert een frisse visuele stijl met een verhoogde gebruiksvriendelijkheid. Naast deze upgrade introduceerden we ook een uitgebreide #BeeldindeKijker-rubriek. Daar kan je niet alleen het maandelijkse uitgelichte beeld ontdekken, maar ook bladeren door het archief van voorgaande uitgelichte beelden en verhalen. Ideaal om inspiratie op te doen of herinneringen op te halen.

In ons **Geoportaal** kan je een profiel instellen met een vaste set lagen om gemakkelijk relevante informatie terug te vinden. In het verleden kon je al kiezen uit een algemeen profiel of een profiel met de focus op juridische gevolgen. Daar kwam in 2024 een profiel met de focus op archeologie bij. Enkele nieuwigheden: met de knop 'alle lagen uitvinken' schakel je in één keer alle kaartlagen uit. We hebben de dataverantwoordelijke (het agentschap of een lokaal bestuur) toegevoegd aan de attribuentabel van de shapefiles en extra historische kaartlagen beschikbaar gesteld.

In Vlaanderen zijn duizenden mensen actief als metaaldetectorist of magneetvisser. Deze hobbyarcheologen moeten ook de onroerenderfgoedregelgeving volgen en een erkenning aanvragen. Sinds het voorjaar van 2024 is het mogelijk om die erkenning digitaal aan te vragen, rechtstreeks via ons e-loket.

ZEMMEGAT - BAYTENBROEK